

Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta perjantai 18.11.2022 klo 11.00
/ HE 207/2022 vp

Kaakkois-Suomen ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua käsittelyssä olevasta hallituksen esityksestä. Kaakkois-Suomen ELY-keskus hyödyntää lausunnossaan ELY-keskusten yhdessä laatimaa lausuntoa hallituksen esityksen luonnokseen 21.6.2022 (VN/558/2022), joka tietyiltä osin on edelleen esitykseen tehtyjen muutosten jälkeenkin relevantti. Lisäksi lausunnossa hyödynnetään ELY-keskusten keskenään käymiä keskusteluja (ylijohtajakokoukset, e-johtajakokoukset, TYO-päälliköiden kokoukset) ja ELY-keskuksen sisällä käytyä keskustelua e-vastuualueella ja yksikkökokouksissa sekä Kaakkois-Suomessa potentiaalisten järjestämisalueiden kanssa käydyistä rakentavista ja hyödyllisistä keskusteluista rakentuneita huomioita. Lausunto on Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen laatima ja sellaisena Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen näkemys asiasta niillä tiedoin, jotka 17.11.2022 ovat käytettävissä.

Kysymyksessä on erittäin suuri uudistus, johon työllisyyden hoidossa ei ole suoraa vertailukohtaa samassa suuruusluokassa olemassa. Uudistus vaikuttaa toteutuessaan laajasti niin nykyisiin toimijoihin kuin asettaa vaateita uusille toimijoille työllisyysalueilla. Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä ja laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta ja laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta kumottaisiin. Lisäksi muutettaisiin useita muita lakeja. Työllisyyden hoitoa ohjaava laaja oikeudellisen sääntelyn muutos aiheuttaa merkittävän riskin yhdenvertaisuuden toteutumiselle niin uudistuksen aiheuttaman siirtymävaiheen aikana kuin erityisesti sen jälkeen rakentuvassa uudessa toimintamallissa.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus toivoo eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kiinnittävän huomiota seuraaviin asioihin hallituksen esityksen käsittelyssä.

16.11.2022

Uudistuksesta yleisesti

Kokonaisvaltaisesti tarkastellen uudistuksessa säädettäväksi ehdotetun lain sääntely on varsin yleisellä tasolla. Hallituksen esityksen mukaisessa tilanteessa työllisyysalueille ja kunnille jää paljon soveltamis- ja toteuttamisvastuuta. Tämä vaatii alemman tason sääntelyä (asetus), valtakunnallista ohjeistusta, mutta myös vahvoja ja toimikelpoisia alueellisia ELY-keskuksia, jotta uudistus voidaan toteuttaa hallitusti hyvin erilaisilla alueilla Suomessa asiakkaiden yhdenvertaisuus varmistuen.

Sääntely on yhtäältä edellä mainitusti yleisellä tasolla, mutta toisaalta laissa ehdotuksen mukaan tullaan säättämään tarkasti asiakkaisiin liittyviä prosesseja (esimerkkinä toukokuussa 2022 voimaan tullut uusi asiakaspalvelumalli). Tämä vaatii tarvittavan henkilöstöressurssin. Järjestäjätahot eivät kooltaan ja määrältään saisi pirstaloitua liikaa palveluiden ja palveluprosessien järjestämisen kokonaistaloudellisuuden ja palveluiden toimivuuden ja laadun sekä työllisyyden hoitoa tuottavan osaavan henkilöstön riittävyyden näkökulmista. Mikäli työllisyysalueet ovat merkittävästi pienempiä kuin 1.1.2023 toimintansa aloittavat hyvinvointialueet, on alueellisen viranomaisen merkitys entistäkin tärkeämpi niin yhdenvertaisuuden toteutumisen varmistamisessa kuin osaavan henkilöstön riittävyyden näkökulmasta.

Hallituksen esityksessä on kuvattu keskeiset tunnistetut riskit teemoittain. Riskit ovat laaja-alaisia ja yksittäisinäkin toteutuessaan merkittäviä. Hallituksen esityksessä todetaan, että keskeisiä riskitekijöitä on hyödynnetty vaikutuksen arvioinnin tukena. Erityistä huomiota tai seurantaa vaativia toimeenpanon osia on niiden pohjalta hallituksen esityksessä esitetty, mutta edelleen avoimeksi jää riittävän selkeät vastuut ja roolit riskien ennaltaehkäisemiseksi esimerkiksi työvoiman liikkuvuuden ja osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta.

Valtion rooli

Hallituksen esitys on kaventamassa valtion roolia ja vastuita työllisyydenhoidossa. Työllisyyden edistäminen vaatii laajaa, organisaatorajaa ylittävää yhteistyötä. ELY-keskukset ovat vahva alueellinen toimija, joka toimii alueellisena alustana eri toimijoiden työllisyyttä edistävien toimintojen keskinäiselle koordinoinnille ja yhteensovitukselle.

Hallituksen esityksessä ELY-lakia on täsmennetty. Täsmennyksestä huolimatta ELY-keskusten, KEHA-keskuksen, Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen, Aluehallintoviraston ja TEM:n keskinäiset vastuukysymykset sekä tehtävät suhteessa työvoimaviranomaiseen kaipaavat vielä lisää selvennystä. Näiden virastojen tehtävät ja vastuut tulisi määritellä laissa tai asetuksessa nyt ehdotettua yksityiskohtaisemmin. Lainsäädännöllisesti tulisi määritellä selkeästi mm. mitkä ovat ko. toimijoiden vastuut, tehtävät ja ohjaussuhde toisiinsa sekä työvoimaviranomaiseen.

16.11.2022

Uudistuksen toimeenpanossa tulee varmistaa, että osaamisen kehittämisen toimet kyetään suunnittelemaan ennakoivasti ja työmarkkinoiden muutoksiin pystytään reagoimaan nopeasti ja kokonaisvaltaisesti. Tämä tehtävä tulisi osoittaa alueelliselle ELY-keskukselle, joiden tuottama ennakointitieto palvelisi siten laajemmin eri työllisyysalueita ja siten olisi yksi tarkoituksenmukainen osa-alue ELY-keskuksen elinvoiman edistämistehtävissä.

Tärkeä kysymys alueellisen elinvoiman, kansalaisten hyvinvoinnin ja siten koko Suomen kilpailukyvyn näkökulmasta onkin: Jääkö aluetasolle (ELY-keskuksille) sellaista toimivaltaa ja -vastuuta, jolla voidaan aidosti edistää työmarkkinoiden alueellista toimivuutta ja tukea uusia työvoimaviranomaisia? Hallituksen esitys ei anna täysin selkeää kuvaa tämän varmistamisesta.

Palvelumarkkinat

Kaakkois-Suomen ELY-keskus näkee esityksen puutteena sen, ettei hallituksen esityksessä kuvata tai käsitellä riittävästi nykyistä TE-palveluiden tuottamisen tapaa ja siihen liittyvää osaamispääomaa tai arvioida muutoksen vaikutuksia palvelumarkkinoihin ja palveluita tuottaviin yrityksiin. Uudistuksen myötä tulevilla työvoimaviranomaisilla olisi erittäin paljon vapauksia palvelujen tuottamistapojen osalta ja mahdollisuus tuottaa kaikki palvelu omana tuotantona. Tästä syystä olisi erittäin perusteltua tarkastella muutoksen vaikutuksia myös palveluntuottajiin ja palvelumarkkinoihin. Mahdolliset vaikutukset palvelumarkkinoihin heijastuvat suoraan sekä henkilö- että työnantaja-asiakkaisiin ja heidän saamiinsa palveluihin. Häiriöt palvelumarkkinassa voivat muodostaa riskin kansalaisten yhdenvertaisuudelle ja tasa-arvolle palveluiden saatavuuden näkökulmasta.

Vaikeasti työllistyvät

Vaikeasti työllistyvät työttömät tarvitsevat yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja/tai koulutuspalveluita, että heidän työllistymisensä avoimille työmarkkinoille mahdollistuisi.

Kaakkois-Suomessa on kohdennettu resursseja esimerkiksi työvoimapolitiittisten avustusten avulla kolmannen sektorin kautta rakennettaviin palvelupolkuihin. Tarjoavatko tulevaisuudessa työllisyysalueen järjestäjät vastaavia palveluita, vai eroavatko ratkaisut siltä osin merkittävästi eri työllisyysalueiden välillä, että kansalaisten yhdenvertainen kohtelu vaarantuu?

Siirtymäkausi ja yhteinen tietojärjestelmä

Kaakkois-Suomen ELY-keskus on huolissaan siitä, että hallituksen esityksen mukaisen muutoksen kokonaisvaikutuksia ei ole riittävästi tunnistettu ja että muutoksen hallittuun läpiviemiseen ei ole riittävästi varauduttu. Kaakkois-Suomen ELY-keskus näkee, että kyseessä on niin laaja ja rakenteita uudelleenjärjestävä muutos, että valmistelun yhteydessä ei voida puhua

16.11.2022

vain siirtymäajankohdasta vaan pitäisi tarkastella useamman vuoden siirtymäkautta.

Laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaannuttamisesta viitataan ”vireillä olevien asioiden siirtymiseen”. Miten vireillä oleva asia määritellään, missä määrin se on kesken-eräinen? Tulkitaanko vireillä oleva laajalti vai hallintolain sääntelyn mukaisesti? Ylätasolla olevan ”vireillä olon” -määritelmästä ja tulkinnasta riippuen ratkaistavana on monta alakysymystä. Tämä siis esimerkkinä muutoksen laajuudesta ja siirtymäkauden aikajänteen vaatimasta ajasta.

Asetuksenantovaltuuksien lisääminen lakiin niissä asioissa, jotka hallituksen esitystä koskevassa lausunnossa on koettu haasteelliseksi, lienee yksi ratkaisuvaihtoehto. Hankintojen ja rahoituksen siirtyminen työllisyydenhoidon alueelle vaativat monitahoista yhteistä valmistelua ELY-keskusten kanssa, jotta palvelujen saatavuus ei vaarannu siirtymävaiheessa.

Lausuntokierroksen pohjalta hallituksen esitykseen tehdyt muutokset yhteisten tietojärjestelmien osalta selkeyttävät siirtymäkauden prosesseja. Erityisesti kunnille säädettävä käyttövelvoite valtion yhteiseen asiakastietojärjestelmään luo perustan tietojen yhtenäisyydelle ja yhteiskäytölle ja siten edistää palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja tiedolla johtamista. Oleellinen jatkokysymys kyseisten muutosten jälkeen on, missä vaiheessa kunnat tulevat mukaan ja millä tavoin kehittämään järjestelmää, jotta heidän toiveet, tarpeet ja nykyiset järjestelmät voidaan huomioida?

Henkilöstön asema

Kaakkois-Suomen ELY-keskus korostaa osaavan henkilökunnan merkitystä laadukkaana palvelun toteuttamisessa. Siksi toivomme, että lainsäätäjä kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten 2025 kuntiin siirtyvän TE-toimistojen ja ELY-keskusten henkilöstön muutosprosessi toteutetaan. Muutosohjelman ja henkilösiirtojen keskiössä tulee olla osaamisen siirtyminen ja osaamisen edelleen kehittäminen uudistuksen toimeenpanossa.

Kunnioittaen

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

yljohtaja Satu Mäkelä

Liitteet

VN/558/2022 Lausuntopyyntöön ELYjen yhteinen lausunto 21.6.2022

Jakelu

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, TyV@eduskunta.fi

Tämä asiakirja KEHA/14765/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/14765/2022 har godkänts elektroniskt

Mäkelä Satu M 17.11.2022 11:38